

Uzajamnost – delikatnost – premještaj

ZDENKO ILIĆ

Prigodom susreta trajne formacije mladih svećenika Đakovačko-osječke nadbiskupije, održanog 9. svibnja ove godine u Bogoslovnom sjemeništu u Đakovu, pomoćni biskup Ivan Čurić, među ostalim, obradio je i temu *Uzajamnost dijecezanskog biskupa i prezbitera u 'delikatnoj' prigodi svećeničkoga premještaja*.

Osobno nisam prisustvovao izlaganju te teme, pa ne znam na koji ju je način pomoćni biskup Ivan prikazao ni što je o tome rekao prisutnim mladim svećenicima.

Dok sam čitao vijest o tom susretu na mrežnoj stranici naše nadbiskupije, *na prvu* su mi u oči upale tri riječi iz naslova spomenute teme, a to su *uzajamnost, delikatnost i premještaj*. Upravo zbog tih pojmova želim staviti na papir nekoliko vlastitih misli i promišljanja vodeći se odredbama Zakonika kanonskoga prava iz 1983. godine, a u svjetlu Izjava i odluka Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske (proglašene 6. srpnja 2008. godine). U ovom uvodniku ne želim se koristiti očekivanom metodologijom nekoga pisanoga članka, nego mi je nakana, neupitno dobronamjerna, potaknuti na pravno-pastoralno razlučivanje aktualnih *ljetnih* događaja vezanih uz svećeničke premještaje.

U Crkvi postoji mnoštvo različitih crkvenih službi. Jedna je od njih i župnička služba. Spomenutu službu kanonsko pravo naziva i dušobrižničkom službom, jer je prezbiteru – župniku, kao pastiru, povjerena briga za jednu konkretnu zajednicu vjernika, odnosno njegova je temeljna uloga da se brine, pod vlašću dijecezanskoga biskupa, za duše povjerene mu zajednice naučiteljskom i posvetiteljskom službom upravljajući njima i vremenitim dobrima župe.

Zakonik kanonskoga prava pri povjeravanju župničke službe ne određuje vrijeme trajanja spomenute službe, nego određuje da to bude na neodređeno vrijeme. Ako se želi ograničiti vrijeme trajanja župničke službe, tada to treba biti uz dopuštenje biskupske konferencije.

Nadalje, za valjanost podjeljivanja župničke službe traži se da kandidat ima sveti red prezbitera. Osim toga kandidat za župničku službu treba se odlikovati zdravim naukom i čestitošću života, biti obdaren revnošću za duše i drugim vrlinama koje se zahtijevaju za vođenje jedne župe. Prije podjeljivanja župničke službe dijecezanski biskup mora sa sigurnošću utvrditi kandidatovu sposobnost da bude župnik, također i pomoću ispita. Pri tome se dijecezanski biskup treba kloniti svake pristranosti

prema osobama kako bi donio pravilan sud o sposobnosti kandidata posavjetovavši se s dekanom i, ako je potrebno, s drugim prezbiterima te vjernicima laicima.

O temi premještaja raspravljala je i spomenuta Druga biskupijska sinoda tadašnje đakovačke i srijemske biskupije, koja je u br. 297 donijela sljedeću odluku: »Radi osobnog dobra župnika i pastoralne dobrobiti župe preporučuje se da župnik ne ostane prevelik broj godina u istoj župi. Svaki je župnik zato pozvan nakon deset godina službe izraziti biskupu svoju spremnost za premještaj u drugu župu. Istodobno je pozvan biti spreman prihvatiti premještaj u drugu župu i prije te ostati u istoj župi i duže ukoliko biskup tako odredi.«

Kako vidimo, odluka Sinode načelno je odredila vrijeme trajanja župničke službe na deset godina. Je li ta odluka kanonsko-pravno utemeljena, postoji dvojba. Jer barem meni nije poznato da je Hrvatska biskupska konferencija odlukom dopustila 10-godišnje trajanje župničke službe.

Bez obzira na (ne)postojanje odluke biskupske konferencije, zanima me kako se ona primjenjuje na postojeću praksu. Je li ta odluka zaživjela na području Đakovačko-osječke nadbiskupije? Čini se da i nije. No o tome kasnije.

Vratio bih se na početak, to jest na podjeljivanje župničke službe. Vidjeli smo da Zakonik prepušta pastoralnoj razboritosti dijecezanskoga biskupa odluku o imenovanju i podjeljivanju župničke službe. Ovdje bih se zaustavio i postavio neka pitanja svima nama (ne mislim samo na svoju nadbiskupiju), a napose onima koji imaju vlast podjeljivanja crkvenih službi. Odgovori na ta pitanja mogli bi ići prema uzajamnijoj suradnji između dijecezanskoga biskupa i prezbitera, pri čemu imenovanja i premještaji ne bi više bili *delikatan*, nego razuman, pravedan i pastoralno opravdan pravni čin.

1. Osim onih koje Zakonik određuje, postoje li dodatni jasni i nedvosmisleni kriteriji pri podjeljivanju župničke službe ili službe župnoga vikara ili kod premještaja jedne i druge crkvene službe? Ako postoje, tko ih je donio i jesu li poznati prezbiteriju jedne (nad)biskupije? Je li pri izradi tih kriterija sudjelovalo možda prezbiterско vijeće ili zbor savjetnika (nad)biskupije ili svećenička skupština? Naime navedena crkvena tijela uvelike bi mogla pomoći i olakšati jednom dijecezanskom biskupu donošenje konačne odluke.

2. Kako konkretno izgleda župnički ispit, koji Zakonik izrijeком spominje, kojim se sa sigurnošću procjenjuje kandidatova sposobnost za župničku službu, naravno, ako ga negdje ima? Gdje se odvija taj ispit, kada i koliko traje? Kakav je sadržaj ili kakva su pitanja toga ispita? Tko se može javiti na takav ispit, odnosno kakav profil kandidata dolazi u obzir? Što se očekuje od prijavljenih kandidata, osim točnih odgovora na postavljena pitanja?

3. Ako nema župničkoga ispita, na koji se način sa sigurnošću utvrđuje sposobnost kandidata za župnika? Postoje li odredbe partikularnoga prava kojima se utvrđuje ta sposobnost? Ako postoje, jesu li zainteresirani kandidati upoznati s njima? Ispunjavaju li kandidati te odredbe da bi se mogla utvrditi njihova sposobnost?

4. Pri imenovanju ili premještaju postoji li kakav višegodišnji plan ili vizija kojom bi se opravdali razlozi jednoga i drugoga pravnoga čina? Ovdje mislim i na župničku službu i na službu župnoga vikara. Logično je da se plan ili vizija ne odnose samo na osobu kojoj će biti podijeljena služba nego i na onoga tko je podjeljuje, zar ne?

5. U posljednje vrijeme primijetio sam da pojedini dijecezanski biskupi češće imenuju župne upravitelje nego župnike. Pretpostavljam da za to imaju opravdan i utemeljen razlog. Ipak, Zakonik određuje da se župni upravitelji imenuju onda kada je župa pravno prazna (dok se ne imenuje novi župnik) ili kad je župnik zbog zatočeništva, izbjeglištva ili progonstva, nesposobnosti ili slaboga zdravlja ili kojega drugoga razloga spriječen u obavljanju pastoralne službe. Služba župnoga upravitelja *privremena* je i *izvanredna* i ne bi smjela biti na duže vrijeme ili postati izgovor/opravljanje dijecezanskom biskupu da je lakše premjestiti župnoga upravitelja nego župnika.

6. Zna se dogoditi da župnik zbog nekoga razloga, s krivnjom ili bez krivnje, postane štetan ili nedjelotvoran za svoju župnu zajednicu. Zakonik je predvidio i takvu situaciju te je donio jasne i konkretne odredbe o uklanjanju župnika, a na dijecezanskoga biskupa spada da ih provede. Koliko se one zaista primjenjuju u konkretnom slučaju? Ili se sve rješava premještajem na drugu župu bez ikakvih kanonskih posljedica i preuzimanja odgovornosti s obiju strana? Što se nakon toga događa i sa župnikom primateljem takve župe, odnosno treba/ može li se od njega očekivati poslušnost prihvaćanja određene župe ili, ako je ne želi prihvatiti, smije li se dijecezanski biskup *čuditi* njegovu stavu neprihvaćanja te ga *svim sredstvima* uvjeravati da će sve biti dobro i nagovarati da prihvati župu?

Ili se pronade kompromisno rješenje kojim se spomenutom župniku oduzme npr. vlast upravljanja pa se dadne susjednom župniku da upravlja njegovom župom? Takav je *kompromis* kanonski vrlo upitan. Naime na župničku službu spada i služba upravljanja, uz službu naučavanja i posvećivanja. Spomenuti triptih službi proizlazi upravo iz činjenice da mu je dijecezanski biskup kanonski podijelio župničku službu i da je on župnik te župe, a ne njegov susjedni župnik. Stoga *odvajanje* neke od spomenutih službi i davanje drugomu ne samo da nije rješenje nego je i kanonski nevaljano.

7. Praksa nam pokazuje da većina konačnih pisanih imenovanja i premještaja bude u srpnju tekuće godine. Zašto se čeka srpanj? Što se događa prije srpnja i prije sa-

moga imenovanja? Kada, zapravo, dijecezanski biskup počinje s *razgovorima* s mogućim kandidatima? Je li u svibnju ili lipnju *kasno* za početak razgovora? Ili bi se trebalo, na temelju prethodno napravljenoga plana i vizije, započeti prije Uskrsa tekuće godine? Istina, treba računati i na nepredviđene situacije (bolest, mirovina, smrt prezbitera) koje bi dijecezanskom biskupu mogle poremetiti njegove planove. Ali i to je život i s time također treba računati. Bez obzira i na to, nastavljamo s promišljanjem: Kako dijecezanski biskup obavlja te razgovore i gdje? S kime se i kada savjetuje pri odlučivanju o prikladnom kandidatu za župničku službu? S dekanom ili prezbiterima dekanata kamo bi mogući kandidat došao? Ili možda sa zborom savjetnika? Istina, dijecezanski biskup slobodno podjeljuje župničku službu, ali ga Zakonik ipak poziva na savjetovanje s drugima, što mu uvelike olakšava donošenje konačne odluke koja bi bila pastoralno razborita i opravdana.

8. U svjetovnom zakonodavstvu postoji pravni institut javnoga natječaja za neko radno mjesto. Možda bi nešto slično moglo *proći* i u crkvenom partikularnom pravu, jer je riječ o tzv. župničkom radnom mjestu. Na primjer dijecezanski biskup objavi *natječaj za župu*. U tom natječaju navede sve uvjete za prijavu i trajanje natječaja. Osim toga može navesti je li riječ o seoskoj, prigradskoj ili gradskoj župi, kakvi su pastoralni planovi i očekivanja koja se trebaju ispuniti itd. Također bi mogao istaknuti i moguće financijske projekte spomenute župe. Naravno, takav natječaj bio bi internoga karaktera i trebalo bi se s njime početi već u veljači/ožujku. Da bi se s time *tako rano* počelo, dijecezanski biskup morao bi imati jasnu sliku potrebā svoje (nad)biskupije. U tome mu mogu mnogo pomoći i prethodne kanonske vizitacije župā njegove (nad)biskupije. Kada se zainteresirani kandidati jave na natječaj, dijecezanski biskup mogao bi, zajedno s biskupskim vikarom za kler (ako ga ima) ili generalnim vikarom, uz suradnju sa zborom savjetnika, nakon obavljenih razgovora lakše donijeti odluku kojom bi obje strane bile *zadovoljne*.

9. Događa se da su neki župnici – kako oni sebe smatraju – *rođeni* za velike župe. Kada im dijecezanski biskup ponudi neku župu koja za njih nije *dostojna* jer nije *velika*, odbijaju ponude sve dok im se ne udovolji. Može li si, odnosno smije li si dijecezanski biskup dopustiti takav stav (luksuz!), pa ga čak i tolerirati? Ako je odgovor potvrđan, što je s ostalim svećenicima njegove (nad)biskupije koji nisu *rođeni* za velike župe, a koji bi bili prikladniji i sposobniji od ovih prvih? Posljedično tomu, može li se onda govoriti o svećeničkom zajedništvu, što se počesto čuje od trećega stupnja svetoga reda?

10. Kada je riječ o premještajima, uz sve dosada spomenuto, što je s tzv. *nepomičnim župnicima*, koji su više od deset ili dvadeset ili još više godina na jednoj župi? Je li možda njihov višegodišnji pastoralni uspjeh u radu razlog nepremještaja? Ili jednostavno ne žele otići sa župe zbog osobnih (sebičnih) razloga koji ne opravda-

vaju njihov daljnji ostanak? Ili se nalaze u poodmakloj dobi, pa čekaju mirovinu? Ili dijecezanski biskup *ne zna* što će i kamo će s njima? Vjerujem da nije lako naći ravnotežu između trajnosti župničke službe i pastoralne opravdanosti premještaja. Međutim i takva odluka – premještaj – spada na službu dijecezanskoga biskupa (pa i *nepomičnih*), koji ne bi trebao zaboraviti da je *briga za duše* određene župne zajednice također i biskupova i župnikova moralna i pravna odgovornost.

11. Prije premještaja treba se i mora obaviti primopredaja župe. Kako se to čini, Zakonik i partikularno pravo naše nadbiskupije jasni su. Prije primopredaje treba »dovesti u red cjelokupno župno administrativno uređivanje i ekonomsko poslovanje«, odredba je Sinode. No je li uvijek tako u samoj praksi? Postoji primopredajni zapisnik koji se pri predaji župe mora ispuniti u svim za to predviđenim rubrikama. Ne smije se dogoditi primopredaja zapisnika *in bianco* ili s netočno napisanim podacima. Kako je moguće da ne bude prisutan dekan ili članovi župnoga ekonomskoga vijeća? Kako je moguće da se prihvati i odobri primopredajni zapisnik samo u prisutnosti *biskupova delegata*, a procedura postupka nije bila pravno poštovana? Tko za to snosi odgovornost i kakve su posljedice?

Događa se i to da i ne bude primopredaje župe, koja se odgađa *za kasnije* zbog raznih razloga pa tako prođe i pokoja godina bez napravljenoga i odobrenoga primopredajnog zapisnika. Čak dođe i drugi župnik, a da primopredaja s prethodnim nije napravljena. I nikomu ništa! Kako onda u takvim situacijama protumačiti uvođenje novoga župnika u župničku službu?

12. Što se događa s financijskim izvještajem župe pri primopredaji? Pravne su odredbe jasne. Jesu li jasne i transparentne u praksi? Nakon predaje župe zna se dogoditi da novi župnik ustanovi da financijsko poslovanje preuzete župe ili nije bilo dobro napravljeno ili se ne podudara sa stvarnom slikom upravljanja župom ili tijekom boravka na župi otkrije neriješene *račune* oko upravljanja župnim dobrima za koje nije znao i o kojima pri primopredaji nije bilo govora. Ako računi *nisu jasni*, odgovaran je i prijašnji upravitelj dobrima župe i njegov crkveni poglavar, a ne župnik primatelj. U takvim se slučajevima ne bi smjelo novoga župnika *zadužiti* da on uvodi reda u nešto za što on sam nije ni kriv ni dužan.

13. Što je s kanonskim posljedicama lošega upravljanja župom i župnom zajednicom? Praksa pokazuje da ih uopće nema, kao da nitko nije kriv, a često se *u množini* od mjerodavne crkvene vlasti čuju optužbe o *nepravедnom upravitelju*, napose pri pojedinim zajedničkim susretima prezbiterija i dijecezanskoga biskupa. Ako se i dogodi loše upravljanje – ne samo vremenitim dobrima župe nego i župnom zajednicom na svim područjima njegove službe – vodi li se o tome računa pri premještaju? Ili se ide *od nule*, kao da se ništa nije dogodilo?

14. Nakon prezbiterskoga ređenja novoređenici bivaju poslani u pojedine župe kao župni vikari, što je po sebi razumljivo i opravdano. Uz iskusnoga, vrijednoga i pastoralno aktivnoga župnika imaju mogućnost razviti se u buduće dobre župnike. U većini slučajeva tako i bude. Međutim postoji i druga strana medalje, o kojoj se malo govori ili se šuti. (Pre)često se događa da novoređenici kao župni vikari budu poslani uvijek istim župnicima s kojima su prethodni župni vikari imali loša iskustva bilo da je riječ o odnosu između župnika i župnoga vikara bilo da je riječ o obavljanju njihove pastoralne službe. Činjenica je da je služba župnoga vikara *prolazna* i da treba *izdržati* dok ne postane župnik. No ako župni vikar, kao mladi svećenik, ne doživi ljepotu svoga poziva i službe te u revnosti ne *izgara za duše*, kako će se tek onda nositi sa župničkom službom? Stoga se pitam zašto se uvijek istim župnicima šalju župni vikari? Zar je moguće da su samo *odabrani* župnici spremni primiti župnoga vikara, bez obzira na pastoralna i ljudska (ne)iskustva prijašnjih župnih vikara? Slične poteškoće događaju se i s đakonima. Čini mi se da kod službe župnoga vikara i kod đakonskoga praktikuma postoji potreba za promjenom sadašnje prakse te hrabrijom pristupom dijecezanskih biskupa.

15. Dijecezanski biskup dužan je kanonski vizitirati sve župe svoje biskupije. Za to je predviđeno kanonsko vrijeme od pet godina. O načinu i sadržaju biskupove vizitacije Zakonik ne donosi ništa konkretno, nego se to prepušta biskupovoj procjeni i mašti. Način *vizitiranja župe* ne bih analizirao (a mogla bi se koja riječ i o tome napisati). Ovdje bih se zaustavio samo na jednom ključnom pitanju: Kako je moguće da vizitacija *uredno prođe* i vizitator (dijecezanski biskup ili njegov delegat) sve *uredno* potpiše, a pri premještanju se utvrdi da mnogo toga *ne štima*? Kako je moguće da izvještaj *konvizitatora* s obavljene vizitacije ne odgovara činjenicama, nego se *frizira*? Kakva se povijest stvara takvim načinom postupanja?

16. Prezbiterij jedne (nad)biskupije susreće se sa svojim dijecezanskim biskupom kroz razna tijela i u raznim prigodama. Jedna je od mogućnosti i svećenička skupština ili susret svih klerika (smatram da i đakoni trebaju biti prisutni). Događaju li se takvi susreti i koliko često? Kakve su teme tih susreta? Ima li dovoljno hrabrosti da se poslušati argumentirani glas prezbitera ili đakona i da se, osim što bude zapisano *u teku* dijecezanskoga biskupa, nešto konkretno i učini?

Na koncu ovoga osobnoga promišljanja vjerujem da se uz dobru volju, jasnu viziju i promjenu djelovanja svih aktera može izbjeći šahovsko pomicanje figura kako bi spas duša, kao vrhovni zakon Crkve, svima bio pred očima.